

ЧЕРНЯВСЬКИЙ М. В.,
аспірант кафедри міжнародного
та європейського права
(Національний університет «Одеська
юридична академія»)

УДК 341.232.1:355.357

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.51>

ВИКЛИКИ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ВІЙН І ТЕРОРИЗМУ

Дослідження присвячене аналізу викликів миротворчих операцій ООН в умовах гібридних війн і тероризму. Швидкі зміни у характері сучасних конфліктів та їх впливом на міжнародний мир і безпеку закликають до більше активної роботи миротворчих операцій. Гібридні війни, що поєднують традиційні військові дії з асиметричними атаками та терористичними акціями, створюють нові виклики для миротворчих операцій, які традиційно орієнтовані на чітко визначені бойові ситуації. Ці нові загрози вимагають адаптації підходів і стратегій ООН, що є критично важливим для забезпечення стабільності та ефективності міжнародних миротворчих місій. Оскільки ООН відіграє ключову роль у підтриманні міжнародного миру та безпеки, розуміння цих викликів і розробка рекомендацій для їх подолання має велике значення. Актуальність теми також підкріплюється необхідністю удосконалення співпраці між ООН, регіональними організаціями та іншими міжнародними акторами, що є важливим для забезпечення більш комплексного і скоординованого реагування на сучасні загрози.

У дослідженні розглядаються зміни в характері конфліктів, що вимагають нових підходів до миротворчих місій, а також проблеми, з якими стикаються міжнародні сили при забезпеченні стабільності та безпеки в зонах конфлікту. Аналізуємо ефективність сучасних стратегій і тактик, застосовуваних ООН, та оцінюємо їх адаптацію до нових загроз. Дослідження також звертає увагу на необхідність інтеграції зусиль ООН з іншими міжнародними і регіональними організаціями, що може покращити координацію і загальну ефективність миротворчих місій у складних і швидко змінюваних умовах сучасних конфліктів.

***Ключові слова:** міжнародна безпека, захист населення, миротворчі операції, тероризм, гібридна війна, міжнародні відносини, Організація Об'єднаних Націй.*

Chernyavskiy M. V. Challenges of UN peacekeeping operations in the context of hybrid wars and terrorism

The study analyses the challenges of UN peacekeeping operations in the context of hybrid warfare and terrorism. Rapid changes in the nature of modern conflicts and their impact on international peace and security call for more active peacekeeping operations. Hybrid warfare, which combines traditional military operations with asymmetric attacks and terrorist activities, poses new challenges to peacekeeping operations that have traditionally focused on clearly defined combat situations. These new threats require the adaptation of UN approaches and strategies, which is critical to ensuring the stability and effectiveness of international peacekeeping missions. As the UN plays a key role in maintaining international peace and security, understanding these challenges and developing recommendations to overcome them

is of great importance. The relevance of the topic is also reinforced by the need to improve cooperation between the UN, regional organisations and other international actors, which is essential to ensure a more comprehensive and coordinated response to contemporary threats.

The study examines the changes in the nature of conflicts that require new approaches to peacekeeping missions, as well as the challenges faced by international forces in ensuring stability and security in conflict zones. We analyse the effectiveness of current strategies and tactics used by the UN and assess their adaptation to new threats. The study also draws attention to the need to integrate the UN's efforts with other international and regional organisations, which can improve the coordination and overall effectiveness of peacekeeping missions in the complex and rapidly changing environment of modern conflicts.

Key words: *international security, population protection, peacekeeping operations, terrorism, hybrid warfare, international relations, United Nations.*

Постановка проблеми. Миротворчі операції ООН традиційно розроблялися для вирішення конфліктів, які мали чіткі фронти і структуровані військові сили. Однак сучасні гібридні війни і тероризм внесли суттєві зміни в характер глобальних конфліктів, що ставлять під сумнів ефективність традиційних підходів миротворчих місій. Гібридні війни, які поєднують військові дії, асиметричні атаки, інформаційні операції та терористичні акти, ускладнюють визначення чітких ліній фронту, що у свою чергу ускладнює виконання мандатів миротворців.

Однією з основних проблем є те, що в умовах гібридних конфліктів часто немає чітко визначених учасників або визначених територій, що ускладнює не тільки відстеження і контролювання ситуації, але і забезпечення відповідного захисту для цивільного населення. Наприклад, бойові дії можуть вестися не тільки в рамках збройних сил, але й серед місцевих громад, що робить важким розмежування мирних жителів від учасників конфлікту. Це, в свою чергу, підвищує ризик цивільних втрат і робить миротворчі місії уразливими до критики за їхню неспроможність ефективно забезпечувати безпеку та стабільність.

В умовах такої непередбачуваності миротворці повинні адаптувати свої стратегії і тактики, що включає розвиток нових форм розвідки, взаємодії з неурядовими організаціями та громадами, а також впровадження технологій для моніторингу та контролю. Ключовим є також налагодження тісної співпраці з місцевими владними структурами і міжнародними партнерами, щоб зібрати повнішу інформацію про конфлікт і відповідно реагувати на його зміни.

Крім того, необхідно зосередитися на міждисциплінарному підході, де миротворці можуть працювати не тільки в рамках традиційних військових і поліцейських завдань, але і з точки зору гуманітарної допомоги, відновлення державності та підтримки прав людини. Таке комплексне втручання може допомогти забезпечити довготривалу стабільність, оскільки воно спрямоване не тільки на припинення насильства, але і на створення умов для відновлення суспільства і його розвитку.

Метою статті є аналіз викликів миротворчих операцій ООН в умовах гібридних війн і тероризму.

Аналіз наукових публікацій. До дослідження миротворчих операцій зверталися такі українські науковці як: Жукорська Я. М. [1], Кухарець Д. В. Голіна О. Ю., Васильченко Р. В. [2], Назаренко О. [3], Панченко Л. [4], Перова Л. [5] та інші.

Виклад основного матеріалу. Світова спільнота постає перед новими викликами сучасності, такими як, гібридні війни та тероризм. На нашу думку слід більш детально розглянути, що саме ми розуміємо під гібридними війнами та тероризмом. Ідея гібридної війни не є абсолютно новою в сучасному світі. Багато експертів стверджують, що вона настільки ж стара, як сама війна. Проте останніми роками цей концепт набув значного поширення

й актуальності, оскільки держави починають використовувати недержавні актори та інформаційні технології для підпорядкування своїх супротивників, як в умовах прямого збройного конфлікту, так і в періоди відносного миру. Гібридна війна залишається предметом дискусій, і не існує єдиного, загальноприйнятого визначення цього поняття. Концепцію критикують за відсутність чіткої концептуальної бази, за те, що її часто сприймають як «модне» слово без реального змісту, і за те, що вона не привнесла значних нововведень у політичні дебати. Проте ця концепція надає корисні інструменти для аналізу сучасних і майбутніх викликів у сфері оборони та безпеки.

Гібридна війна є комбінацією традиційних і нетрадиційних методів впливу та саботажу. Це означає синхронне використання різних інструментів, спрямованих на використання слабких місць противника та створення синергетичного ефекту. Кінетичні та некінетичні методи зміщуються, щоб завдати максимальної шкоди противнику найбільш ефективним способом. Гібридна війна має дві основні особливості. По-перше, кордон між миром та війною стає досить розмитим. Це ускладнює визначення початку конфлікту та робить його менш помітним. Зокрема, гібридна війна дає змогу враховувати широкий спектр чинників, таких як кібератаки, дезінформацію, економічні санкції та інші нетрадиційні методи впливу. Вона підкреслює важливість інтеграції різних видів стратегії та засобів у рамках одного конфлікту, що вимагає від держав гнучкішого та багатопланового підходу до розроблення своїх оборонних і зовнішньополітичних стратегій.

Гібридні дії, що перебувають нижче порога відкритого насильства, приносять значні переваги, оскільки вони вимагають менших витрат і пов'язані з меншими ризиками порівняно з традиційними військовими операціями. Організувати дезінформаційну кампанію або дії недержавних акторів набагато простіше, ніж вводити танкові війська або відправляти бойові літаки. Хоча витрати і ризики значно знижуються, збиток від таких операцій може бути досить істотним. Питання в тому, чи можна вести війну без прямих бойових дій? Гібридні конфлікти підтверджують, що це можливо. Друга особливість гібридної війни пов'язана з невизначеністю і труднощами у встановленні відповідальності. Під час гібридних атак часто спостерігається значний ступінь неясності. Ті, хто здійснює гібридні дії, цілеспрямовано створюють цю незрозумілість, щоб ускладнити виявлення джерела атаки та вжиття адекватних заходів у відповідь. У результаті країна, що стала жертвою таких дій, може не мати можливості визначити, хто стоїть за атакою, або встановити, хто несе відповідальність за її організацію. Гібридні актори ефективно використовують цю невизначеність, що ускладнює розробку політичних і стратегічних відповідей з боку жертви.

В умовах глобалізації та швидкого технологічного прогресу здатність адаптуватися до нових викликів і загроз стає ключовим елементом національної безпеки. Такий інтегрований підхід включає в себе необхідність координації між різними державними та приватними секторами, а також активне використання новітніх технологій та аналітичних інструментів. Важливою частиною цього процесу є зміцнення міжвідомчої взаємодії та підвищення готовності до швидкого реагування на різні форми атак і тиску. Також потрібне постійне вдосконалення процедур моніторингу та оцінювання ризиків, щоб своєчасно виявляти та нейтралізувати потенційні загрози. Ефективний захист в умовах гібридних загроз має на увазі не тільки наявність потужних оборонних ресурсів, а й уміння оперативно змінювати тактики і стратегії у відповідь на мінливі умови і дії противника.

Швидкість, масштаб та інтенсивність гібридних загроз зросли в останні роки. Бути готовим до запобігання, протидії та реагування на гібридні атаки, як державних, так і недержавних суб'єктів, є головним пріоритетом для НАТО. Наприклад, російська федерація використовує складні гібридні стратегії, включаючи політичне втручання, зловмисну кібердіяльність, економічний тиск і примус, підривною діяльність, агресію та анексію. Примусова військова позиція та риторика також використовуються як частина гібридних стратегій російської федерації для досягнення своїх політичних цілей і підриву заснованого на правилах міжнародного порядку. Зловмисні гібридні та кібероперації Китайської Народної Республіки (КНР), її конфронтаційна риторика та дезінформація спрямовані проти членів Альянсу

та завдають шкоди безпеці Альянсу. Наприклад, КНР прагне контролювати ключові технологічні та промислові сектори, критичну інфраструктуру, а також стратегічні матеріали та ланцюжки поставок. Він використовує свої економічні важелі для створення стратегічних залежностей і посилення свого впливу [6].

Поряд з гібридними війнами, тероризм також є досить складним та актуальним питанням сучасності, яке потребує втручання спільноти, а саме миротворчих операцій. Тероризм – це загроза або застосування насильства з метою залякування чи примусу з метою досягнення політичних чи ідеологічних цілей. Зазвичай це роблять недержавні суб'єкти – особи чи організації, які не є частиною уряду [7]. Терористичні акти часто спрямовані на цивільне населення, щоб створити атмосферу страху і нестабільності, яка може змусити уряди чи суспільства діяти відповідно до вимог терористів. Такі дії можуть мати різні форми, включаючи вибухи, захоплення заручників, кібератаки та інші види насильства. Тероризм також може мати міжнародний характер, коли атаки плануються та здійснюються за межами країни, що підсилює його загрозу на глобальному рівні. Сучасний тероризм стає дедалі складнішим явищем через використання новітніх технологій, соціальних мереж для вербування та пропаганди, а також через фінансові та організаційні зв'язки з іншими злочинними угрупованнями.

Тероризм може проявлятися в різних формах, таких як вибухи, збройні напади, викрадення літаків або захоплення заручників. Його мішенями можуть бути як цивільні особи, так і державні установи чи об'єкти громадської інфраструктури. Хоча терористичні атаки та смерті рідко трапляються в глобальному масштабі, їх частота значно варіюється в залежності від країни: в одних регіонах тероризм є поширеним явищем і продовжує зростати, тоді як в інших такі напади майже не трапляються або зовсім відсутні. Незважаючи на відносну рідкість, тероризм залишається серйозною проблемою для людей по всьому світу.

Терористи часто використовують страх як основний інструмент для досягнення своїх цілей. Навмисне створення атмосфери хаосу і невизначеності дозволяє їм маніпулювати суспільною думкою та примушувати уряди до певних дій. Для цього терористичні угруповання можуть використовувати як традиційні методи насильства, так і новітні технології, такі як кібертероризм, який передбачає атаки на комп'ютерні мережі, фінансові системи та інші критично важливі інфраструктури.

Сучасний тероризм також характеризується зростанням транснаціональних мереж і радикальних ідеологій, що поширюються через інтернет. Відкритий доступ до інформації та легкість комунікації дозволяють терористичним групам залучати нових членів та координувати атаки з різних куточків світу. Ці фактори ускладнюють завдання національних урядів щодо забезпечення безпеки та боротьби з тероризмом. Відповідь на терористичну загрозу включає широкий спектр заходів, починаючи від посилення охорони громадських місць і закінчуючи міжнародною співпрацею у сфері обміну розвідувальною інформацією. Важливим елементом є також робота з радикалізованими групами, спрямована на їх реабілітацію та інтеграцію у суспільство. Однак боротьба з тероризмом часто супроводжується складними етичними та правовими питаннями, такими як дотримання прав людини і свободи слова.

Крім того, для ефективної протидії тероризму необхідно вирішувати корінні причини, що сприяють його виникненню, такі як соціальна нерівність, політична нестабільність, економічні труднощі та відсутність доступу до освіти. Це є лише деякими з факторів, що можуть спонукати людей до радикальних дій. Інвестування в розвиток, освіту та соціальну справедливість є ключовими аспектами у запобіганні тероризму на довгострокову перспективу.

У зв'язку з досить специфічними факторами гібридних війн та тероризму, миротворчі операції ООН спіткають певні виклики у своїй діяльності. Гібридні війни стирають межі між комбатантами та цивільними особами, що ускладнює для миротворців розрізнення між загрозами та не загрозами. Залучення недержавних акторів, таких як терористичні групи, ще більше ускладнює оперативне середовище. У таких умовах навіть звичайні цивільні інфраструктури можуть стати мішенями або бути використані для проведення атак, що підвищує ризики для населення та робить миротворчі операції надзвичайно складними.

Крім того, постійні інформаційні війни і пропагандистські кампанії, які є невід'ємною частиною гібридних конфліктів, створюють плутанину і недовіру серед населення, що ще більше підриває зусилля щодо підтримання миру і стабільності. У таких умовах миротворці змушені діяти не лише як військові сили, але й як медіатори, аналітики і навіть гуманітарні працівники, що вимагає від них нових навичок та гнучкості. Використання кібератак та інших технологічних засобів впливу робить конфлікти ще більш багатовимірними, оскільки атаки можуть бути невидимими і непередбачуваними, а їхні наслідки – глобальними. Все це створює додаткові виклики для традиційних підходів до ведення війни та забезпечення миру, вимагаючи від міжнародного співтовариства розробки нових підходів і методів для ефективного реагування на гібридні загрози.

Ще одним викликом, який постає перед миротворчими операціями, є те, що кібероперації, включаючи хакерство та дезінформацію, стають ключовими компонентами гібридних війн. Це може підірвати довіру до миротворчих місій, порушити комунікації та підірвати місцеву та міжнародну підтримку. В умовах, коли інформація може бути перекручена або повністю сфабрикована, миротворцям стає важче отримати точні дані про ситуацію на місці та ухвалювати обґрунтовані рішення. Крім того, цілеспрямовані кібератаки можуть вивести з ладу критично важливі інфраструктури, такі як системи зв'язку, енергопостачання або навіть медичні установи, що може серйозно ускладнити діяльність миротворчих сил і загрожувати безпеці цивільного населення. В результаті, здатність миротворчих місій ефективно виконувати свої завдання може бути суттєво ослаблена, що призведе до зростання нестабільності та погіршення гуманітарної ситуації.

Кіберзагрози також створюють додаткові складнощі у встановленні та підтримці довіри між миротворцями та місцевими громадами. Недовіра, спричинена дезінформаційними кампаніями, може призвести до того, що місцеве населення стане ворожим або недоброзичливим до миротворців, що ускладнить їхню роботу і знизить ефективність місій. В таких умовах надзвичайно важливо, щоб миротворчі операції мали доступ до передових технологій та експертних знань у галузі кібербезпеки, щоб успішно протидіяти цим новим викликам і зберігати свою здатність підтримувати мир і безпеку в зонах конфлікту.

Висновки. Миротворчі операції ООН в контексті гібридних війн і тероризму у сучасному світі постають перед певними викликами, які ускладнюють роботу даних операцій. Традиційні миротворчі принципи, такі як неупередженість і незастосування сили, окрім випадків самооборони, мають бути переглянуті у світлі нових реалій на місцях. ООН має продовжувати впроваджувати інновації та адаптувати свої миротворчі стратегії, забезпечуючи, щоб її місії залишалися актуальними та ефективними для підтримки міжнародного миру та безпеки. Це передбачає поєднання вдосконаленої підготовки, гнучких повноважень, надійних можливостей розвідки та стратегічного партнерства. Миротворчі операції ООН повинні бути адаптовані до динаміки сучасних конфліктів, адже саме це визначатиме її роль у підтримці глобальної стабільності. Важливо, щоб миротворчі місії не тільки реагували на поточні виклики, але й передбачали майбутні загрози, залишаючись гнучкими та інноваційними у своєму підході. Тільки таким чином ООН зможе ефективно протистояти складним викликам гібридних війн і тероризму, сприяючи миру та безпеці у все більш складному і взаємопов'язаному світі.

Список використаних джерел:

1. Жукорська Я.М. Історія виникнення та становлення миротворчої діяльності ООН DOI: 10.36695/2219-5521.4.2020.76
2. Кухарець Д.В. Голіна О.Ю., Васильченко Р.В. Шляхи вдосконалення правового механізму залучення правоохоронних органів України до міжнародних операцій із підтримання миру та безпеки. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-4/9>
3. Назаренко О. А., Сучасна концепція підтримання миру в рамках ООН. *Правове регулювання економіки*. 2012. № 11–12. С. 433–442.

4. Панченко Л.Є. Новітні форми міжнародно-правового регулювання миротворчої діяльності : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. 2016.
5. Перова Л. В. Проблеми міжнародно-правового регулювання миротворчих операцій ООН. DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2019-4-31>
6. Countering hybrid threats. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm
7. Bastian Herre, Veronika Samborska, Hannah Ritchie and Max Roser. Terrorism. URL: <https://ourworldindata.org/terrorism>

